

ТЕМА 8. КАПІТАЛ.

1. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ КАПІТАЛ.
 2. СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ТА ЇЇ ЕВОЛЮЦІЯ.
 3. КРУГООБОРОТ КАПІТАЛУ ТА ЙОГО СТАДІЇ.
 4. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ.
-

КАПІТАЛ

матеріально-речовий зміст

засоби виробництва,
матеріальні блага, гроші тощо

- Капітал – це частина запасів (машин, інструментів, сировини, одягу, їжі, грошей та ін.), призначена для подальшого виробництва й отримання доходу (А.Сміт)
- Капітал – це сукупність речей, що формують передумови виробництва (А.Маршал)
- Капітал – це запас виробничих благ, що володіють фізичною продуктивністю (Кларк)
- Капітал – це благо, використання якого дає можливість збільшити майбутні блага (Фішер, Найт)

суспільна форма

виробничі відносини, за яких
знаряддя праці, певні матеріальні
блага, мінові вартості є
інструментом привласнення
частини чужої неоплаченої праці

Капітал – це не річ, а суспільне,
належне певній суспільно-історичній
формації виробниче відношення, яке
втілене в речі й надає їй специфічного
суспільного характеру
(К.Маркс)

Гроші як гроші

Гроші як капітал

$T-G-T$
формула товарного обігу

$G-T-G'$
формула грошового обігу

ЗАГАЛЬНІ РИСИ

- обидва процеси являють собою кругооборот;
- у кожній фазі кругообороту присутні товар і гроші;
- люди вступають в економічні зв'язки як продавці і покупці

ВІДМІННОСТІ

- спочатку продаж, а потім купівля;
- роль посередника виконують гроші;
- гроші витрачають остаточно;
- крайні позиції рівні за вартістю, різні за споживчою вартістю;
- мета кругообороту – нова споживча вартість;
- межею руху грошей є потреби споживача

- спочатку купівля, а потім продаж;
- роль посередника виконує товар;
- гроші авансуються;
- крайні позиції якісно однорідні, розрізняються за величиною вартості;
- мета – додаткова вартість;
- рух грошей як капіталу не має меж

Загальна формула капіталу

$$\Gamma - T - \Gamma'$$

$$\text{де } \Gamma' = \Gamma + \Delta\Gamma$$

Для виробничого бізнесу

$\Gamma -$

$- \Gamma'$

T

це фактор виробництва

Для торгівлі

$\Gamma -$

$- \Gamma'$

T

це товари, що спрямовують на
перепродаж або до кінцевого споживача

Для фінансового кредитної сфери

$\Gamma -$

$- \Gamma'$

T

це гроші

Умови, за яких капітал стає матеріальною основою підприємницькою діяльністю:

- нагромадження грошового капіталу та перетворення його на промисловий капітал;
- наявність доступного ринку засобів виробництва;
- наявність ринку робочої сили;
- існування суспільних та правових основ;
- доступність інформації та знань;
- можливість руху капіталу в системі господарських зв'язків

ФУНКЦІЇ КАПІТАЛУ

- виробництво додаткової вартості;
- використання у виробничому процесі найманої праці;
- нагромадження капіталу як основи розширеного відтворення;
- реалізація у правах власності та систем економічних класів;
- вкладення у відтворення та розвиток людського фактору

СТРУКТУРА КАПІТАЛУ

ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМ КАПІТАЛУ

Первісні форми:

- купецький;
- лихварський

Індустріальна епоха:

- виробничий (промисловий);
- підприємницький;
- фінансовий

Сучасні форми:

- людський;
- інтелектуальний;
- інформаційний;
- венчурний;
- соціальний

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

- втілена в людині здатність забезпечувати стрімке зростання доходу завдяки своїм освіті, знанням, професійній підготовці, здоров'ю, природним здібностям, творчості

ІНТЕЛЕКУТАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

- нагромаджена в процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, здібностей та зв'язків, які мають економічну цінність і використовуються з метою отримання доходу

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ - його існування пов'язане з соціальними відносинами та зв'язками, які ґрунтуються на довірі

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ – капітал, вкладений у справу з високим рівнем ризикованості

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

МІКРОРІВЕНЬ

колектив, що володіє певним запасом акумульованих знань, навичок, вмінь, мобільністю, взаємозамінністю робітників

1) акумульовані інтелектуальні здібності та спеціальні знання, котрі безпосередньо використовуються у виробництві продукту

(їх носіями є виключно кваліфікований персонал)

2) нематеріальні фактори різного порядку (патенти, ліцензії, торгові марки, організаційні структури, електронні сітки, бази даних і т.д.)

МАКРОРІВЕНЬ

Сукупність працездатного населення

- 1) інтелектуальний людський капітал
- 2) інтелектуальний структурний капітал

Може реалізовуватись лише у взаємодії із засобами виробництва

Може бути реалізований без поєднання з суспільними засобами виробництва

Поняття суспільне

Поняття індивідуальне

Класифікація інтелектуального капіталу

структурно

функціонально

інтелектуальний

людський

- інтелектуальні здібності;
- таланти;
- можливості індивідів;
- набуті знання

інтелектуальний

структурний

- технічне і програмне забезпечення;
- організаційна структура;
- патенти;
- торгові марки

постійний

змінний

- робоча сила, що має здатність до інтелектуальної діяльності, творчості та генерації ідей

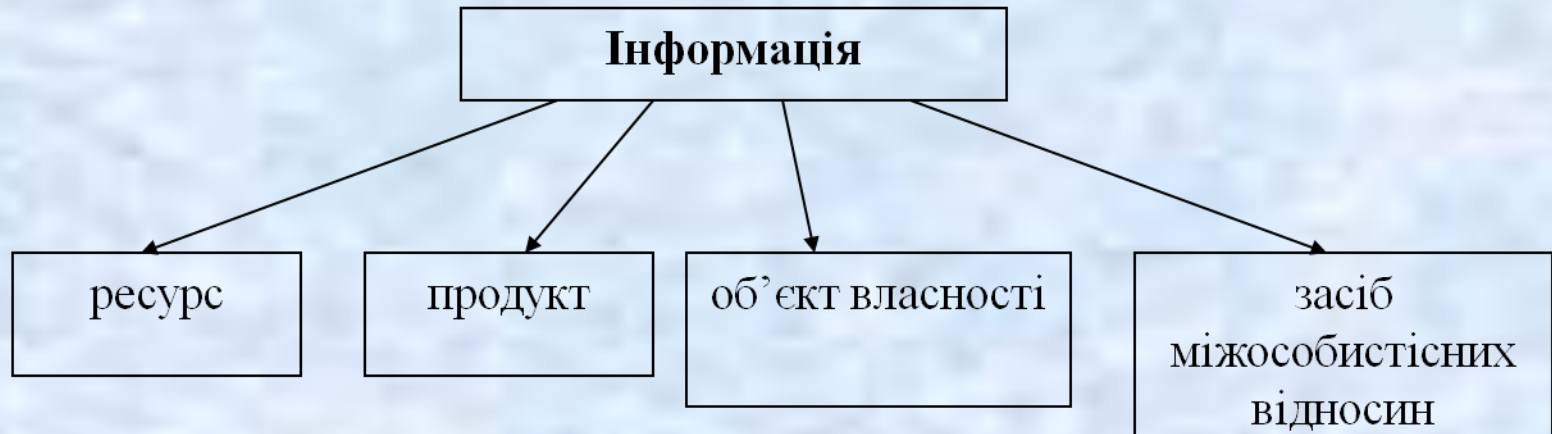
ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Ознаки інформаційної економіки

- широке впровадження в усіх сферах інформаційних технологій та устаткування;
- широкомасштабне виробництво, обмін, розподіл і споживання інформаційних товарів;
- системний характер інформатизації праці;
- швидке зростання частки працівників, зайнятих обробкою інформації та частки інформаційних галузей;
- перетворення інформації в одну з найдинамічніших продуктивних сил економічного розвитку;
- розвиток п'ятого суспільного поділу праці – відокремлення інформації у специфічну продуктивну силу;
- значне зростання частки інформаційної діяльності та інформаційних витрат у структурі витрат підприємства.

ТРАКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕКТОРУ

КРУГООБОРОТ КАПІТАЛУ

Кругооборот грошового капіталу

$\Gamma - T \dots B \dots T' - \Gamma'$

Кругооборот продуктивного капіталу

$B \dots T' - \Gamma' - T' \dots B'$

Кругооборот товарного капіталу

$T' - \Gamma' - T' \dots B'' \dots T''$

ЧАС ОБОРОТУ КАПІТАЛУ

Час обороту капіталу

```
graph TD; A[Час обороту капіталу] --> B[Час виробництва]; A --> C[Час обігу];
```

Час виробництва

- робочий період;
- час, протягом якого предмети праці знаходяться під впливом дії сил природи (бродіння вина, визрівання урожаю, сушіння деревини);
- час, протягом якого предмети праці перебувають у формі виробничого запасу;
- періодичні перерви в роботі з різних причин (обідня перерва, простої та ін.)

Час обігу

- час, необхідний для перетворення грошей на товар (закупівлі виробничих ресурсів);
- час, необхідний для перетворення товару у гроші (реалізації товару)

МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ – переміщення капіталів між країнами в пошуках вигіднішої сфери їх використання

ПРИЧИНИ ВИВОЗУ КАПІТАЛУ

різниця у нормах прибутку в різних країнах;

посилення конкуренції технологічного характеру між суб'єктами ринку капіталів;

розвиток технології інноваційного процесу;

прагнення домінування на ринку та досягнення ринкової влади

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

Країни-експортери	Країни-імпортери
<ul style="list-style-type: none">• відносний надлишок у країні-експортера;• процеси інтернаціоналізації виробництва, розвиток і поглиблення міжнародних економічних, політичних, культурних та інших відносин між країнами;• відмінності у витратах виробництва, а отже, і у нормах прибутку;• бажання обійти тарифні та нетарифні обмеження;• спроба захистити капітал від інфляції, непередбачуваності економічної і політичної ситуації в країні;• прагнення на довгий період забезпечити задоволення своїх економічних, політичних та інших інтересів на території певної країни	<ul style="list-style-type: none">• дефіцит інвестиційних ресурсів, капіталу у грошовій формі;• прагнення залучити іноземні технології у національне виробництво;• необхідність структурної перебудови в напрямі експортоорієнтованих та високотехнологічних галузей;• намагання вирішити за допомогою іноземного капіталу проблеми зайнятості

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК КАПІТАЛУ

ТНК

Держави (90%
припадає на
розвинуті країни)

Міжнародні фінансові
інституції (МВФ, МБРР,
ЄБРР та ін.)

Постачальники (експортери)

форми

Експорт
підприємницьког
о капіталу

Експорт
позичкового
капіталу

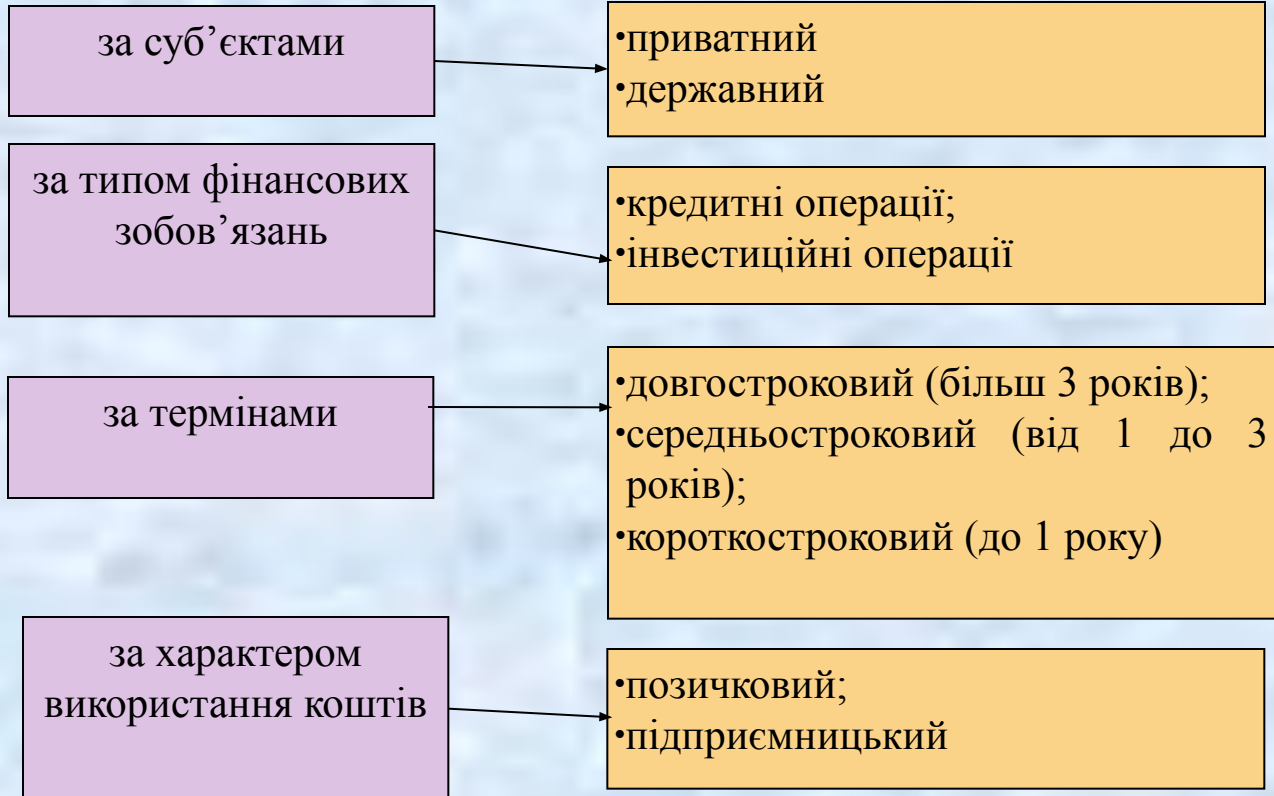
Міжнародна
економічна
Допомога

імпортери

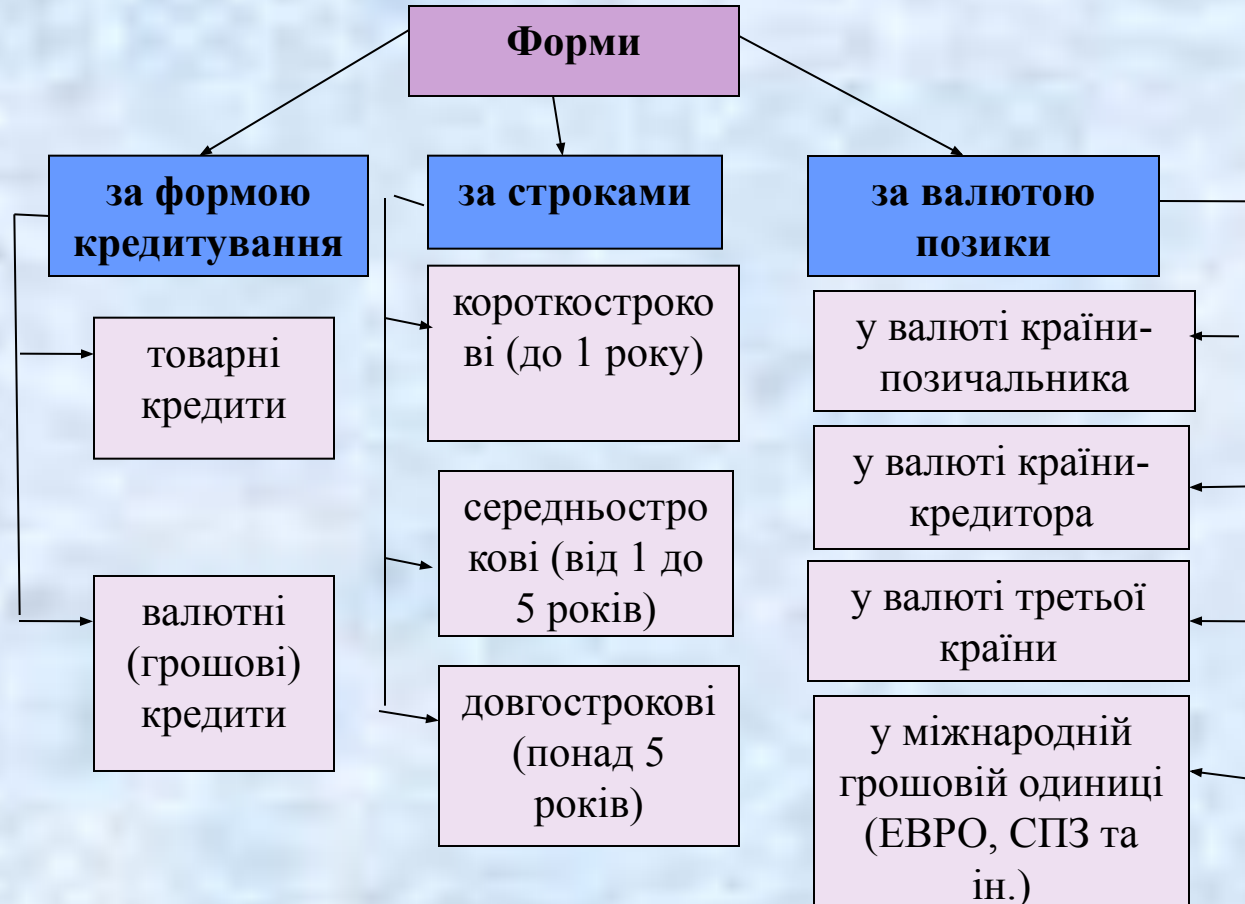
Держави (70%
загального обсягу
інвестування припадає
на тріаду США – ЄС –
Японія)

Приватний сектор

КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМ КАПІТАЛУ

ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУ

НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ КАПІТАЛУ

Країна-експортер	Країна-імпортер
<p style="text-align: center;">«+»</p> <ul style="list-style-type: none">• розширення ринків збуту для вітчизняних товарів і послуг;• отримання прибутків від інвестицій;• вплив на зовнішню та внутрішню політику країн-імпортерів;• вигоди від поглиблення міжнародного поділу праці;• можливість використання дешевих ринків робочої сили	<p style="text-align: center;">«+»</p> <ul style="list-style-type: none">• створюються нові робочі місця;• зростає обсяг ВВП;• запроваджуються нові технології і нові форми організації виробництва;• збільшується приплив іноземної валюти
<p style="text-align: center;">«-»</p> <ul style="list-style-type: none">• погіршення платіжного балансу;• звуження ринків праці в національній економіці	<p style="text-align: center;">«-»</p> <ul style="list-style-type: none">• втрата контролю за частиною підприємств галузей;• зростає економічна залежність від країни-експортера;• зростання зовнішнього боргу• посилення іноземного впливу у сфері військово-стратегічних та політичних інтересів